

SAFVET BEG BAŠAGIĆ-REDŽEPAŠIĆ
(MIRZA SAFVET.)

61/22

KRATKA UPUTA

U

N, N

PROŠLOST

BOSNE I

HERCEGOVINE.

(Od g. 1463.—1850.)

SARAJEVO.
VLASTITA NAKLADA.
1900.

U proljeće naredne godine kao serdar bosanske i rume lijske vojske zaputi se, da pokori Kozake, ali nije došlo do rata, jer njegovim posredovanjem bude sklopljen mir među Turskom, Poljskom i kozačkim hetmanom. Kao iskusni vojnikovogja Skender paša ostade za namjesnika u Odžakovu (Oziji), a s Bošnjacima po treći put dodje na Bosnu Mustafa paša Olovčić. Nakon dvije godine 1619. zamijeni ga Ibrahim han Sokolović, koji odmah odvede Bošnjake u Rumunjsku, da vojuju proti vojvodi Konstantinu i materi mu Duvni, koji pomoću poljskih pomoćnih četa nanesoše velikih jada turskim posadama. Rumunji budu poraženi, a nekakav bosanski spahijski Omeraga uhvati žive majku i vojvodu; za to je dobio kao nagradu veliki timar u Bosni.

Sultan pozove Ibrahim hana u svoju svitu, a na Bosnu opremi Mehmed pašu Sikirića.

Kada mladi i energični sultan Osman diže vojsku na Poljsku pozove i Bošnjake, koji se pod zapovjedništvom Mehmed paše pridruže u Bukovini velikoj carskoj ordiji. Pod Hoćimom 16. šetnji 1030. (1621.) poginje Mehmed paša Baltadži pogogjen iz grada kuršumom u usta.

Veliki vezir postane Hrvat Dilaver paša, a bosanski namjesnik naš zemljak Bajram paša.

Za njegova pašovanja Dubrovčani su dobili dozvolu, da smiju trgovati po turskom carstvu.

U to su se u Carigradu odigravali krvavi prizori, u kojima na groznan način svršise nesretni sultan Osman, veliki vezir Dilaver paša¹⁾ i mnogi drugi.

Za njim bude imenovan na Bosnu Sarhoš Ibrahim paša Memibegović, koji dobije naredbu, da odmah Betlenu Gaboru ide u pomoć s bosanskim vojskom.

Upravo su se tada vodili pregovori u Budimu između Sofi Ahmed paše i bečkog poslanika. Betlen i paša Memibegović s namjerom, da prije, već se ugovori mir, štogod privrijede, provale u Štajersku, pa je opljačkaju uzduž i poprijeko.

Još se Ibrahim paša ne bješe ni vratio iz Ugarske, a na Bosnu dodje po drugi put Bajram paša.

¹⁾ Rodom je Hrvat. Iz saraja stupio u javnost 1612. kao namjesnik kiparski; za tijem je bio namjesnik u Diari Bekru i u Bagdalu. U bitci pod Hoćimom postao veliki vezir. Godinu i šest mjeseci drmo je turskom carevinom za vlade sultana Osmana. U janjičarskoj buni 1622. poginuo od ustaškog mača. Savremena turska vrela vele, da nije bio osobito valjan državnik, već da je bogatstvom pokrivao mahane i nedostatak u diplomaciji.

Carigrad, Bećir paša i glasoviti vogja eškije Halil aga Gusinjac zavedeni lukavim riječima Kara Gjorgja posvetiše svu pažnju, da unište biogradske daije, što napokon Halil agi i pogje za rukom. Na to se Bećir paša vrati u Bosnu pod jesen 1804. ostavivši Srbiju u krvi i plamenu, jer propast daija istom osokoli Srbe, da uspostave kroz vjekove snivano carstvo Dušanovo. To sada svak uvigje, ali, prekasno, jer ustanački preote mah i raširi se po svoj zemlji. Ugledav se u Srbe i Crnogorci dignu se na oružje, pa zavojšte na Podgoricu.

Iste godine Bećir paša ode iz Bosne, a na njegovo mjesto dogje Mustafa paša Smajilpašić, koji pozove Bošnjake i Hercegovce, da oružanom rukom uduše ustanački u Srbiji. Jedan odjel vojske sa zvorničkim sandžakoni Hasan pašom i bratićem mu srebreničkim ajanom Salih begom ode u Srbiju, a drugi pod vodstvom Sulejman paše Alipašića sagje u Drobnijacima.

Kad bi se upustili u obširno opisivanje kretanja Bošnjaka i Hercegovaca prama srpskom i crnogorskom ustanku zavelo bi nas predaleko, za to će mo se samo na glavne zgrade ograničiti. Sulejman paši je povoljno uspjela povjerena vojna u Drobnijacima, koje prisili na plaćanje danka i za bolju sigurnost dovede sa sobom 26 taoca iz prvih kuća, dok Hasan paša u Srbiji nije mogao ništa opraviti.

Kad se 1806. u februaru povrati iz Drobnijaka, razvi bajrak u Rogatici, da se spremi za vojnu na Srbiju. Kad se okupi vojska sa svih strana, diže bajrak na sjeničko polje, odakle je u zajednici sa zvorničkim sandžakom Mehmed pašom udario na Dobro Selce, gdje se na okupu nalazilo najviše ustaša.

U to umre vezir Mustafa paša, a bosanski ajan u Travniku za zamjenika izabere njegova čehaju Ibrahim agu i javi stvar u Carigrad moleći sultana, da im opremi iskusna i valjana vezira ističući teški položaj i veliku zadaću, koja ga čeka u Bosni.

Sada bude imenovan 29. marta 1806. Husrev Mehmed paša, a njegovim zamjenikom timar-defterdar Ibšir beg Redžepašić.

Kad novi vezir na Sjenici pregleda vojsku, razasla bujruntije na sve strane, da se druga vojska kupi, a sam krenu u Zvornik preko Srebrenice, kako to bjehu odredili još za Mustafa pašina vremena sakupljeni ajani u Travniku. Bosanska vojska u Šapcu stisnuta sa svih strana od ustaša zatraži pomoć od vezira. Na čelu od 2000 vojnika opremi vezir svoga čehaju Ibrahim pašu i odmah raspisa bujruntije, da se sve od Sarajeva do Banjeluče digne na

Sada Namik paša u stisci pristane hoće-neće uz vijeće i njegove osnove. Megju tijem puče vijest: Rešid paša se sprema na Bosnu, da je oružanom rukom dovede u red. Bosanski ajani odmah po ugovoru počnu se spremati za otpor. Namik paša bude izabran za vogu cijele vojske a Sjenica za sastanak. Koncem aprila rečene godine krene valija s nekoliko druga u Sarajevo, bajagi da uregjuje i spremi vojsku.

Po nagovoru Mehmed alajbega Malkoča i Mustajbega Duvnjaka u Busovači omrkne, a u Hercegovini osvane, gdje nagje zaklona kod Ali age Rizvanhegovića u Stocu. Erčan, koji bješe pošao s valijom, dogje u Sarajevo, da se spremi na vojsku. Nekoliko stotina Sarajlija na brzu ruku pokupe i opreme na Kosovo kao predstražu. U to se zbuba sva vojska i pod vodstvom Husejin kapetana krene na Kosovo. Najprije udari Husejin na Ipek, koji bješe izjavio, da ne će dignuti oružje na cara, pa ga osvoji i poruši. Za tijem krenu preko Prištine na Kosovo i kod Sazlige se srazi s vojskom velikog vezira polovicom jula rečene godine, gdje Husejin kapetan s Bošnjacima izvojšti sjajnu pobjedu. Veliki vezir i ostale vogje ostave svu municiju i ratne sprave, pa pobegnu glavom bez obzira u Skoplje (Ušćup). Megju ostalim stvarima nagje Husejin kapetan kajimu velikog vezira, kojom Namik pašu diže s Bosne, i opremi je valinu zastupniku. Ahmed begu Viliću u Travnik po zasluženjeno čehabajegu i haznadaru Ahmed paše, namjesnika solunskoga. S tijem još opremio je i bujruntiju novoga vezira Ibrahim paše Vidinlije, koju posla iz Skoplja u Prištinu na bosanski erčan. U toj bujruntiji poziva vas bosanski erčan i ajan, da se pokore sultantu, a progju se Mustaj paše Škodre, koji ih je bajagi zaveo laskavim riječima, da ih izrabi u svoju korist.

Bosanski ajani iz Prištine opreme izaslanstvo od deset ljudi s Hadži Kadi begom Petrovačkim, da se izvijesti o nakanama i mnijenju velikog vezira. Resid paša im razjasni cijelu stvar i odmah ponudi izaslanicima, da obuku nizamsko odijelo. Kad dobi odgovor: bolje je, da ih on posiječe, već da ih narod na sabljama raznese, dozvoli im, da idu natrag u Prištinu u starom odijelu.

Husejin kapetan od naravi ponosit i zadrt s pobjedom na Kosovu uzdiže se dotle, da je postao bivati i nepristojan prama svojim drugovima. Njegovo ponašanje na vezirsku prekorači svaku granicu. To uvrijedi ponos ostalih ajana i kapetana. Razočarani Husejin kapetanovim postupkom počnu se malo po malo razasipati iz Prištine. Videći Husejin kapetan, da će se sve razići, digne

tana. Ali paša je poslije pomilovan i dozvoljen mu je povratak u Bosnu.

Ne pojmimo: kako Husejin kapetan ostane u Carigradu, gdje i njega brzo zateče smrt¹⁾ (valjda ista sudbina kao i spomenutu dvojicu²⁾). Eto tako završi Husejin kapetan Gradaščević, koga narod prozva Zmajem od Bosne³⁾. Mi se ovdje ne ćemo upuštati u potanje prosugjivanje njegove dvogodišnje vlade u Bosni, nego ćemo samo uzgred napomenuti, da je sam sebe upropastio, i to s razloga: I. što se ovjenčan slavom na Kosovu dotle ponio, kao da ju je sam zaslužio ignorirajući sve ostale velikaše, koji su mu dali moć u šake, II. što se kao pobjednik ponio prama pobijegnjim ajanima Taslidže i Prijepolja upravo okrutno, da su ostali protivnici izgubili svaku nadu na pomirenje i III. što je u pretjeranom fanatizmu prekoračivao granice pristojnosti prama sultanu i visokoj porti i tako otuglio od sebe sve pametne prvake, a okupio jenjičarske zanešenjake.

Dok se to dogajalo, Kara Mahmud paša je na lijep način uregjivao Bosnu i provodio malo po malo reforme.

Čini se, da ga je providnost izabrala i opremila u naše kraljeve u ovim burnim danovima, da poštedi uvijek progonjeni narod od prijašnjih vezira.

Ne znamo iz koga razloga godine 1833. polovicom juna Kara Mahmud paša bude dignut s Bosne, a na njegovo mjesto imenovan Davud paša. Ovoga je zastupao, dok je u septembru stigao u Sarajevo njegov kapu čehaja Sadik paša.

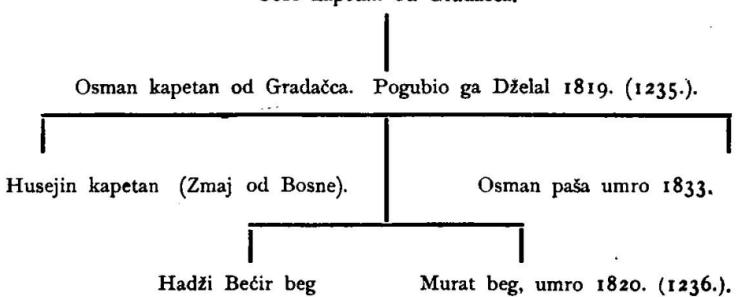
U njegovo vrijeme u derventskome kotaru nekakav pop Jovica digne ustanak i odmetne se u Vučijak, odakle je uzemi-

¹⁾ Zakopan je na Ejjubu u Carigradu.

²⁾ Husejin kapetanovi potomci izumrli su u muškoj lozi u drugom koljenu.

³⁾ Po Muvekitu njegovo rođoslavlje glasi:

Ćose kapetan od Gradačca.

Bosanski namjesnici.

Od (817.—1294.), ili od (1418.—1878.) po redu.

1. Ishak beg 817. (1418.).¹⁾
2. Hımmeti-zade Nusuh beg 843. (1439.).
3. Gazi Isa beg ibni Ishak beg 858. (1454.).
4. Minnetbeg-zade Mehmed beg 868. (1463.).
5. Mihael-oglu Skender beg 871. (1466.).
6. Abdulhaj-zade Ajas beg 875. (1469.).
7. Mihael-oglu Skender beg 883. (1477.).
8. Davud beg 887. (1483.).
9. Gazi Isabeg-zade Gazi Mehmed beg 889. (1485.).
10. Sinan beg (Hercegovac?) 892. (1488.).
11. Jakub beg 895. (1490.).
12. Jahja beg 899. (1493.).
13. Firuz beg 901. (1495.).
14. Mihael-oglu Skender paša 904. (1498.).
15. Gazi Husrev beg 912. (1506.).
16. Hadim Sinan beg 918. (1512.).
17. Junus beg 919. (1513.).
18. Mustafa paša Skenderpašić 921. (1515.).
19. Omerbeg-zade Hasan beg 922. (1516.).
20. Mihael-oglu Mehmed beg 924. (1517.).
21. Jahjapaša-zade Gazi Bali beg 925. (1518.).
22. Ferhadbeg-zade Gazi Husrev beg 927. (1520.).
23. Ulama beg 949. (1542.).
24. Sofi Ali beg* 954. (1546.).
25. Mehmed han 956. (1548.).
26. Hadim Ali beg 957. (1550.).
27. Sofi Mehmed beg 958. (1551.).

¹⁾ Označene godine pokazuju naimenovanje.

* Sa zvjezdicom označeni namjesnici rodom su iz Bosne ili Hercegovine.

28. Hadim Ali paša 959. (1551.).
29. Osman beg Malkoč-Dugalić* 961. (1553.).
30. Kara Osman han Karamustafapašić* 962. (1554.).
31. Kara Mustafa beg Sokolović* 963. (1555.).
32. Hamza beg Biharović* 965. (1557.).
33. Hasan beg Sokolović* 969. (1561.).
34. Sinan beg Bajramagić* 970. (1562.).
35. Mustafa beg Sokolović* 972. (1564.).
36. Mehmed beg Sokolović* 974. (1566.).
37. Ferhad beg Sokolović* 982. (1574.).
Za njegova vremena Bosna je postala beglerbegluk;
on je zadnji beg i prvi paša 991. (1583.).
38. Kara Ali paša Kalauz 992. (1584.).
39. Sehsuvar paša 995. (1586.).
40. Ferhad paša Sokolović* 997. (1588.).
41. Halil paša* 998. (1589.).
42. Sofi Mehmed paša 999. (1590.).
43. Gazi Hasan paša* 1000. (1591.).
44. Ajaspaša-zade Mustafa paša 1002. (1593.).
45. Mihalidži Ahmed paša 1003. (1594.).
46. Husejin paša Bajramagić* 1003. (1594.).
47. Smajil paša 1004. (1595.).
48. Ajardi Mehmed paša 1004. (1595.).
49. Hafiz Ahmeh paša 1004. (1596.).
50. Hodaverdi (Hodadad) paša 1005. (1596.).
51. Idris paša 1005. (1596.).
52. Gazi Hasan paša Tiro* 1006. (1597.).
53. Ahmed paša Dugalić* 1007. (1598.).
54. Derviš paša Bajezidagić* 1008. (1599.).
55. Sofi Sinan paša 1009. (1600.).
56. Tatar Mehmed paša 1010. (1601.).
57. Derviš paša Bajezidagić* 1010. (1601.).
58. Dželali Hasan paša 1011. (1602.).
59. Ahmed paša Dugalić 1013. (1604.).
60. Hadim Husrev paša 1014. (1605.).
61. Gjurdži Mehmed paša 1015. (1606.).
62. Sofi Sinan paša 1017. (1608.).
63. Mustafa paša Olovčić* 1017. (1608.).
64. Ibrahim han Sokolović* 1018. (1609.).
65. Mustafa paša Olovčić* 1019. (1610.).